

Barne- og familiedepartementet
Forbruker-, tros- og livssynsavdelingen

[Vår dato:
1.okt. 2022

[Vår ref.:

[Saksbehandler:
Carsten Furueth

Høringssvar på «Høring av endringer i gravplassloven om digital gravferdsmelding osv»

1. Innledning

KA takker for invitasjon til å svare på høringsnotat om forslag til endring i gravplassloven. Som medlemsorganisasjon for bl.a. alle kirkelige fellestråd vil vi i høringen legge mest vekt på konsekvensene som forlagene vil ha for de som er lokal gravplassmyndighet.

Hovedformålet med de foreslåtte endringene er å legge det rettslige grunnlaget for digital gravferdsmelding og andre digitale løsninger knyttet til gravferd. KA støtter opp under dette digitaliseringsarbeidet, og er derfor i utgangspunktet positiv til de fleste av forslagene i departementets høringsnotat. Vi tror at økt digitalisering på dette området både kan gi bedre løsninger for befolkningen, samtidig som det kan forenkle og gi bedre kvalitet i arbeidet hos lokal gravplassmyndighet. Vi erfarer imidlertid at digitalisering i forbindelse med et dødsfall kan oppleves fremmed for enkelte, det vil derfor i flere år være nødvendig med gode analoge løsninger parallelt med digitalisering i denne sektoren.

2. Digital gravferdsmelding

Digital gravferdsmelding (DGM) vil være et godt tiltak bl.a. for å bidra til en ryddig og mer tilgjengelig håndtering av erklæring om hvem som skal sørge for gravferden. Vi erfarer at dagens praksis for erklæring om hvem som skal sørge for gravferden bl.a. skaper usikkerhet om informasjon og involvering fra andre etterlatte. Digitale løsninger gir grunnlag for at etterlatte kan informeres bedre, og det vil kunne gi bedre håndtering og avklaring av hvem som skal sørge for gravferden.

Seremonielle forhold omtales i begrenset grad i gravplassloven, men valg av seremoni er sentralt for de etterlatte, og inngår i en helhet for de valg som må foretas etter et dødsfall. Det bør igangsettes et arbeid for at digital gravferdsmelding også kan romme en mulighet for å bli ledet videre til spørsmål som omhandler valg av seremoni.

Opplysninger i digital gravferdsmelding (2.2)

Under avsnittet *Opplysninger om innbyggjarar før død* på side 6 i høringsnotatet uttaler departementet at det er et mål at innbyggere før sin død skal kunne tilkjennegi ønsker for

sin egen gravferd. KA er positiv til registrering av avdødes ønsker når det gjelder forhold der gravplassloven åpner for at avdødes ønske kan ha en formell betydning, slik som ønsker for askespredning og registrering av erklæring om person som skal sørge for gravferden. Det kan også åpnes for å tilkjenne ønsker når det gjelder gravferdsformer som er tilgjengelige på stedet. Dersom en person blir ført opp som den som skal sørge for gravferden, så bør vedkommende gis anledning til å reservere seg (via Altinn).

Departementets forslag åpner imidlertid for at avdødes øvrige ønsker kan registreres i et fritekstfelt. I høringsnotatet omtales det ingen avgrensning av hva disse ønskene kan omfatte. Vi er spørrende til at det skal tilrettelegges for at innbyggerne på generell basis skal tilkjenne sine ønsker for sin egen gravferd. Etter vår oppfatning har det vært en grunnleggende premisse for gravplasslovgivningen i Norge og gravferdspraksis for øvrig (f.eks. i Den norske kirke) at gravferden primært skal gi de etterlatte en god og verdig avskjed. Det er derfor i utgangspunktet de etterlattes ønske som skal tillegges vekt. Det er kun unntaksvis at den avdødes uttrykte ønske tillegges rettslig eller forvaltningsmessig betydning.

Dagens praksis legger opp til at det er den som er ansvarlig for gravferden som selv kan avgjøre om eventuelle ønsker eller preferanser som den avdøde har gitt skal gi føringer for beslutninger. Vi tror at et fritekstfelt som åpner for at myndighetene skal registrere befolkningens ulike ønsker knyttet til gravferd innebære et signal om at disse ønskene kan ha formell betydning eller skal tillegges stor vekt, f.eks. når det gjelder valg og innhold i seremoni, kiste, gravminne mv. Offentlig registrering av ønsker vil kunne å forsterke forståelsen av at slike ønsker er forpliktende for de etterlatte. For lokal gravplassforvaltning og det aktuelle tros- og livssynssamfunn vil registrering av ønsker kunne gi unødig press om å innfri avdødes ønske på tvers av andre berettigede hensyn, regelverk eller ønsker fra den som er ansvarlig for gravferden. Det er også en utfordring at registrering av slike ønsker ofte vil skje løst fra de faktiske omstendighetene og livssituasjonen for dødsfallet.

Vi anbefaler derfor at digital gravferdsmelding kun åpner for registrering av befolkningens ønsker på områder der et slikt ønske eller erklæringer kan ha formell betydning i henhold til gravplasslovens bestemmelser.

3. Rettslige vurderinger

Lovregler eller forskriftshjemler (3.1)

KA støtter i utgangspunktet forslaget om at det vedtas forholdsvis vide lovhjemler for det videre arbeidet med digitalisering på dette området. Dette kan gi grunnlag for tilpassede forskrifter som imøtekommer videreutvikling av tjenestene. Det er imidlertid avgjørende at den vide lovhjemmelen anvendes med tilstrekkelig aktsomhet for å sikre at de ulike og sammensatte hensynene på denne sektoren blir ivaretatt i forskriftsarbeidet. Det anbefales

at det opprettes en referansegruppe for videre arbeid med utvikling av forskrifter på dette feltet. I en slik referansegruppe bør ulike interessenter ved gravferd være representert, herunder brukere.

4. Oppgaveplassering

KA mener at tjenesten og behandlingsgrunnlaget også bør omfatte oppgavene kommunen har i saker der det er konfliktsaker som kommunen skal avgjøre, jfr. omtalen i 2. avsnitt s. 10. Dette sikrer rask behandling for å kunne oppfylle 10 dagers regelen i gravplassloven.

På side 10 i 4. avsnitt skrives det om å oppbevare opplysningene som er samlet inn gjennom DGM-tjenesten. Grensen mellom gravplassmyndighetens arkivansvar og Statsforvalterens arkivansvar som tjenesteeier må tydeliggjøres i fremtidig lovverk og forskrift.

5. Utvida tilgang til taushetsbelagte opplysninger i Folkeregisteret

Departementet foreslår at godkjente krematorium skal få tilgang til taushetsbelagte opplysninger fra Folkeregisteret, uavhengig av krematoriets eierform. KA er spørrende til dette forslaget. Vi legger til grunn at krematoriene utfører sine tjenester på oppdrag fra gravplassmyndigheten. I den grad krematoriet har behov for taushetsbelagt informasjon for å utføre sine tjenester, vil disse kunne skaffes fra krematoriets oppdragsgiver på ordinær måte. Lovforslaget åpner for at krematoriene skal gis en mer selvstendig myndighet i kontakt med den som er ansvarlig for gravferden, og at dette skjer uavhengig av gravplassmyndigheten. Vi er i utgangspunktet spørrende til en utvidet rolleforståelse for krematoriene. Vi vil derfor anbefale at dette spørsmålet utredes nærmere og gis en tydeligere rettslig begrunnelse enn det som framkommer i høringsnotatet.

6. Definisjon av samboer i gravplassloven

KA foreslår at kravet om 2 års samliv bør reduseres til et krav om parforhold med felles adresse i ett år. Vi er enige i forslaget om at når paret har eller venter felles barn og har felles adresse, så regnes vilkåret om ekteskapsliknende parforhold som oppfylt.

7. Andre forslag

KA er enig i departementets forslag om utvidet grunnlag for navn på gravminne uten gravlegging. I de tilfeller der de etterlatte ønsker plass i urnevegg og urnen er synlig, vil dette kunne bli litt krevende. En mulighet er da å sette inn en tom urne. Vi ber departementet vurdere en slik mulighet.

KA har ikke innvendinger til følgende forslag til lovendringer:

- Gravplassloven § 10 tredje ledd blir oppheva. Fjerde til sjette ledd blir tredje til femte ledd

- Gravplassloven § 4 første ledd skal lyde:
Anlegg, utvidelse eller nedleggelse av gravplass og bygninger på gravplass kan ikke skje uten etter tilslutning fra kommunen og med tillatelse fra statsforvalteren. Annen vesentlig endring av gravplass og bygninger på gravplass kan ikke skje uten etter tillatelse fra statsforvalteren. Statsforvalteren kan sette vilkår for tillatelsen.
- Gravplassloven § 3 andre ledd skal lyde:
Utgifter til anlegg, drift og forvaltning av gravplasser utredes av kommunen. Soknet fremmer budsjettforslag for kommunen så fremt statsforvalteren ikke har fastsatt at ansvaret som lokal gravplassmyndighet etter loven skal ligge til kommunen. Etter avtale med soknet kan kommunen yte tjenester i stedet for å gi tilskudd.
- Gravplassloven § 10 første ledd skal lyde:
Kremasjon skal skje i godkjent krematorium. Kisten skal leveres til kremering senest 10 virkedager etter dødsfallet dersom ikke gravplassmyndigheten har fattet vedtak om utsettelse. (Kremasjon skal skje senest 15 virkedager etter dødsfallet)

8. Forslag som ikke er en del av høringsnotatet.

Vi erfarer gjennom samtaler med gravplassmyndigheter at etterlatte som har valgt askespredning ønsker et minnesmerke de kan besøke på gravplassen. Dette minnesmerke vil da inneholde navn, født år og dødsår. For å løse dette foreslår KA at gravplassmyndigheten kan etablere minnesmerke med navneplatter for personer som er askespredt. KA ber om at dette vurderes nærmere av departementet.

Med hilsen

KA

Øystein Dahle
fagdirektør